

INTERVIU CU DOMNUL CONSTANTIN CUCOȘ: „A FI PROFESOR NU E O SIMPLĂ MESERIE, CI O VOCAȚIE DE MARE ȘI ÎNALTĂ DEMNITATE EXISTENȚIALĂ”

Autor: Iarina Albu | 6 iunie 2023



Domnul prof. univ. dr. Constantin Cucos a fost pasionat de pedagogie (teoria educației) încă din timpul licenței sale în filosofie. Perioada în care a fost profesor de liceu i-a adâncit această atracție, pedagogia devenind obiectul lui de studiu principal. În prezent, este profesor universitar la Departamentul pentru Pregătirea Personalului Didactic al Universității „Alexandru Ioan Cuza” din Iași. Printre interesele sale de cercetare se numără educația pentru valori, educația estetică, educația religioasă, noile tehnologii și educația, structurile și contextele de formare ale profesorilor. În timpul liber, surprinde momente candidе în fotografii sau picturi (imaginile din acest articol îi aparțin). Pentru mai multe informații despre proiectele sale, puteți accesa site-ul <http://www.constantincucos.ro/>.

1. Care dintre metodele pedagogice tradiționale sunt trecute cu vederea deși nu ar trebui și care dintre cele practicate încă ar trebui reformate sau înlocuite?

Strategiile didactice au un caracter ambivalent, sunt și bune și rele, depinde de felul cum și în ce circumstanțe le aplicăm. Sunt situații didactice care pot fi rezolvate doar prin metode clasice, după cum survin și activități în care metodele moderne, active, colaborative devin relevante sau eficiente didactic. De altfel, departajarea tradițional-modern e una aproximativă și nu trebuie să inducă aprioric denivelări sau semnificări valorice. Poți să faci „minuni” predând clasic, după cum poți „claca” apelând la procedee de predare așa-zis moderne. Revenind la întrebare, așa răspunde în felul următor: nu renunțați la expunere, explicație, demonstrație, exercițiu etc. atunci când aveți de predat cunoștințe noi, inedite, poate mai complicate pentru copii, și nu încetați să activați, modulați, modernizați aceste metode prin artificii interogative,

problematizante, euristice, proiective, imaginative etc. Să nu renunțăm la structuri operaționale validate de timp, cum ar fi expunerea cu oponent, conversația euristică, problematizare, studiul de caz etc. Structurați un registru metodic din mers, generat de starea concretă de predare și de aportul pe care îl pot avea și elevii într-o asemenea activitate. Traseul metodic se descoperă, în parte, pe măsură ce înaintezi în predare. Formarea autentică se bazează pe o construcție metodică în care și preopinienții (elevi, studenți) se pot implica, integra, manifesta. Dibăcia didactică ar consta (și) în a atrage în acest cerc metodic o serie de competențe operaționale, pre-achiziții comportamentale, abilități sau năzuințe pe care le nutresc cei cu care lucrăm.

2. Ce credeți despre nivelul de dificultate al examenelor naționale care scade de la an la an? Reflectă procentajul mare de elevi care iau note de trecere adevărata situație din învățământul preuniversitar?

Aici este vorba de chestiuni legate nu numai de aspecte tehnice, docimologice, dar și de orientări sau „îndrumări” strategice, politice. Să mă explic. Problema ratificărilor și certificărilor parcursurilor de formare ține și de angajamente ale factorilor decidenți, să le spunem politici (nu e nimic peiorativ aici). Orice sistem de învățământ își decantează și un dispozitiv de autovalidare, de autoreglaj prin pârgii diverse. Din punct de vedere strict tehnic, pot fi adoptate proceduri sau instrumente din ce în ce mai rafinate, obiective, fidele, consistente metodic. Probleme legate de acuratețea docimologică sunt peste tot. Nu la fel în legătura cu balansul sau „contrafacerea” de natură decizional-politică. Și eu am sesizat o oarecare încercare de „amenajare” sau „îmblânzire” a exigențelor de acest fel. Să fi fost dorința de estetizare a unei stări legate de învățământul online sau de bâlbâieli manifestate la nivel de decizii ministeriale? Rămâne să aflăm. Cert este faptul că „rezultatele” sistemului trebuie relativizate și la aceste situații generate de deprecierea proceselor educaționale cauzate de pandemie. Să nu ne ascundem după cireș: cosmetizările, indiferent de rațiunile pentru care se fac, sunt doar paliative de a întârzia în a recunoaște fața adevărată a învățământului românesc care nu urmează, după opinia noastră, traiectorii încurajatoare. Ratificările reale privind achizițiilor elevilor nu vor întârzia să apară chiar dacă, prin examenele curente imediate, totul pare că este în regulă.

3. Tot mai mulți părinți se întorc spre *homeschooling* ca spre o soluție pentru dezamăgirea pe care o resimt din cauza învățământului preuniversitar. Credeți că este o soluție validă?

E o soluție la care se recurge, actualmente, din disperare. Nu asta este calea. Cel puțin, la noi, și în condiții normale. Să nu confundăm implicarea și contribuția părinților, a „școlii de acasă” cu *homeschooling*-ul. De altfel, în România, nu avem deocamdată situații care să ne oblige la așa ceva. Și nici reglementări explicite în asumarea formală a instruirii de către familie sau certificări clare ale acestor parcursuri. Că aportul

familiei în instruire a devenit mai vizibil în cadrul educației online, e fapt deja recunoscut. Instituția *homeschooling*-ului e o treabă complicată, care ar putea fi abordată și la noi, eventual secvențial, progresiv, local sau ca o soluție de avarie în condiții de anomie, aceasta implicând reconfigurări normative sau procesuale destul de complicate. Personal consider că, deocamdată, nu ar fi o soluție (decât în situații de catastrofe naturale, societale, medicale, etc. – ceea ce nu e chiar cazul). Mai degrabă să investim în școală și în profesori, alimentând, direct sau indirect, forța și influența lor paideică. Ce să facem, să ne întoarcem de unde am pornit, să experimentăm formule care au funcționat în „zările” istoriei?

4. Care considerați că este importanța factorului sociologic în adaptarea unui sistem de învățământ într-o anumită țară? Care ar fi un factor important pentru adaptarea reușită a unui sistem de învățământ „ca afară” în România?

Sociologic și culturalmente vorbind, un sistem de învățământ valid răspunde la chemări care sunt structural proprii pentru tradiția și nevoile unei comunități. În orice perimetru existențial, formarea se face pentru reproducerea culturală a unei experiențe de cunoaștere, de practici, de valori – atât particulare, cât și universale. Tind să se reproducă nu numai anumite conținuturi valorice, dar și experiențe sau tradiții de transmitere a respectivelor valori. Important este raportul inteligent ce se poate stabili între bagajul identitar și cel ce ține de alteritate, și care e mereu problematizat, amendat, revizuit. Un sistem de instruire nu are cum să devină eficient decât dacă este adaptat suficient la cerințele și interesele unei entități culturale, comunitare, statale. Dar, în același timp, poate evolua dacă rămâne deschis și permeabil și la experiențe formative editate prin alte părți. Nu cred în copierea fidelă a unor modele străine de învățământ de către sistemul educațional din România. Cât privește privirea „în afară”, e bine să știm ce fac unii sau alții, ce probleme au și cum le rezolvă; cu siguranță, avem multe de văzut, de învățat, de adaptat, de translat, de pus la încercare, dar cu clarviziune, înțelepciune, discernere între ce se pretează a fi preluat ca atare, adaptat la context sau refuzat din capul locului.



5. Ce consecințe întrevedeți pentru informatizarea forțată impusă de pandemie? Vom reveni vreodată la modelul tradițional? Ar trebui să revenim?

Cred că vom asista la mai multe fenomene, unele negative, altele pozitive. Pandemia a fost și este o încercare, inclusiv pentru sistemele de formare. Ne vom aștepta – deja sunt semne – la anumite deficite de natură socio-emoțională la elevi, într-o anumită măsură și la profesori. Destructurarea cadrului social de învățare și interrelaționare nu are cum să nu lase urme în biografia celor care acum se află pe băncile școlii (vorba vine, că se află mai mult în fața calculatorului). Deja erau semne de sociofobie și însingurare, generate chiar în condiții de normalitate; acum constrângerile online-ului au accentuat astfel de predispoziții. Ne-am dat seama însă că acest cadru artificial poate deveni și o cale de ieșire din impas și de continuare – chiar de salvare – a unei activități fundamentale, cea de formare. Mai ales că, între timp, am deprins cu toții noi competențe – sau le-am acomodată în raport cu nevoi stringente – și am descoperit că pot fi potențate și virtuți educative ale acestui cadru tehnic, valențe pe care le putem fructifica, în anumite zone, și pe viitor, chiar dacă vom trece la normalitate. În ce privește prezervarea tradiționalului în școală, cu siguranță că vom continua, cum e firesc, învățarea directă, față către față. Informatizarea forțată ne-a determinat să fim mai prudenți în a anatemiza un artefact care este neutral valoric – depinde de uzanță. Din acest punct de vedere, orice exces trebuie evitat: nici revenirea totală la ce a fost nu mai este posibilă sau de bun augur, nici replierea bazată doar pe noile tehnologii nu este de dorit. Relația educațională nu va putea fi instaurată decât pe realitatea întâlnirii umane, pe bază de schimb direct de idei, de stări, de sentimente în raport cu obiecte, fenomene vizibile, într-un spațiu concret. Căldura sau protecția mamei precum și însuflețirea sau chemarea dascălului nu pot fi înlocuite de niciun surogat. Că apelăm la substitute, realități virtuale, medieri tehnice etc. în formare, e foarte bine, avem de câștigat cu toții. Dar de abolit interacțiunea directă cred că este de neconceput, este dincolo de condiția umană. Revenind la chestiunea pusă, am putea conchide astfel: vom reveni la tradițional, cu multe din el, prețuind și mai mult ceea ce el ne poate oferi, dar vom fi mai deschiși și mai abili în a exploata didactic ceea ce tehnologia ne poate oferi acum sau pe viitor.

6. Care credeți că sunt consecințele transformării cursului de religie într-un curs opțional? Cum ar putea fi acesta mai util și mai atractiv pentru elevi?

Am asista la aceleași consecințe dacă am miza pe opționalitate și la alte discipline. Gândiți-vă, dacă ar fi la alegerea copiilor (sau părinților), câți ar mai frecventa matematica, fizica, chimia? Sau chiar româna, istoria sau alte discipline socio-umane? Din momentul în care, pentru un anumit nivel al învățământului, care asigură baza configurării personalității pe un traiect sau fundament cultural, s-a agreat un anumit plan de învățământ, acesta este, cel puțin teoretic, bine fundamentat în raport cu nevoile bazale ale celor care se formează. Axa obligatoriu-opțional descrie o anumită optică sau viziune curriculară adoptată de un stat. Nu mai vorbesc despre faptul că un astfel de raport explicitează o anumită filosofie sau viziune în materie de politici școlare. E firesc ca într-o societate democratică să subziste mai multe viziuni, inclusiv de excludere sau autoexcludere (e chiar cazul religiei, unde elevii – prin părinții lor – pot opta pentru

nefrecventare sau pentru participare la o oră susținută de un anumit cult). Personal, nu cred că disciplinele care creionează fundamentul spiritual al unei comunități (limba, istoria, geografia, religia etc.) trebuie puse sub semnul opționalității. E bine să fie rute alternative sau opțiuni în învățământ (să alegi între dans și artă fotografică, chimie alimentară și chimia mediului înconjurător, design vestimentar și web-design etc.), mai ales că acestea flexibilizează învățământul și răspund unor nevoi ale prezentului. Cât despre creșterea atractivității orei de religie, asta ține de ingeniozitatea programei, creativitatea manualului, tactul și talentul profesorului.

7. Ce sfaturi ați avea pentru încurajarea profesorilor în devenire?

Să trateze această opțiune profesională cu responsabilitate și gravitate. Să se îndrepte către această rută doar dacă îndrăgesc școala și copiii. Să se pregătească să ofere multă dăruire și empatie. Să conștientizeze faptul că a fi profesor nu e o simplă meserie, ci o vocație de mare și înaltă demnitate existențială, urmând imediat după cea de mamă și de tată. Nu ne putem substitui, în niciun caz, genitorilor biologici, dar devenim niște genitori și generatori culturali. Să nu aștepte flori și aplauze la tot pasul. Să fie permisivi și răbdători. Să spere că ceea ce plantează acum va dea roade mai apoi.



Imagini publicate cu acordul autorului, domnul Constantin Cucuș.